

Finanční gramotnost ve výuce

METODICKÁ PŘÍRUČKA

Finanční gramotnost ve výuce

metodická příručka

**Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské
zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických
pracovníků (NÚV), divize VÚP**

2011

Finanční gramotnost ve výuce

metodická příručka

Mgr. Alena Hesová, RNDr. Eva Zelendová

Národní ústav pro vzdělávání,
divize VÚP

Na přípravě textů v této příručce se dále podíleli:

Mgr. Ivana Brožová

doc. RNDr. Oldřich Odvárko, DrSc.

RNDr. Jarmila Robová, CSc.

Mgr. Hana Rosolová

Mgr. Vladimíra Semeráková

Mgr. Jitka Strupková

PhDr. Milena Tichá, CSc.

Mgr. Marie Žitná

ZŠ Dr. Jana Malíka, Chrudim

MFF UK, Praha

MFF UK, Praha

Gymnázium Budějovická, Praha

Gymnázium Christiana Dopplera, Praha

Gymnázium Budějovická, Praha

PedF UK, Praha

Základní škola Pionýrů, Uničov

Recenzovala:

Ing. Eva Rathouská Grmelová

Vydal:

Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení
a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV),
divize VÚP

Grafické zpracování:

Jindřich Jindřich

Jazyková korektura:

Jan Klufa

Vydání:

první, Praha 2011

ISBN:

978-80-86856-76-6

Finanční gramotnost ve výuce

metodická příručka

Obsah

1. Úvodní slovo	5
2. Co si pod finanční gramotností představit?	6
2.1 Vymezení pojmu finanční gramotnost	6
2.2 Standardy finanční gramotnosti	6
3. Jak na finanční gramotnost ve výuce?	8
3.1 Kde hledat inspiraci	8
3.2 Metody podporující rozvoj finanční gramotnosti	8
3.3 Příklad dobré praxe jako úspěšný a efektivní přístup k výuce	10
4. Příklady dobré praxe	12
4.1 Nákup auta	12
4.2 Studijní stáž v zahraničí	17
4.3 Peníze v rodině	21
4.4 Povinné ručení	27
5. Závěrečné slovo	34
6. Informační zdroje	35
7. Seznam zkratk	36
Přílohy	37
Příloha 1 – Definice finanční gramotnosti	38
Příloha 2 – Standardy finanční gramotnosti	40
Příloha 3 – Nákup auta	43
Příloha 4 – Studijní stáž v zahraničí	44
4 a) Studijní stáž v Německu – pracovní list	44
4 b) Studijní stáž v USA – pracovní list	45
4 c) Studijní stáž ve Velké Británii – pracovní list	46
4 d) Kurzovní lístky	47
Příloha 5 – Peníze v rodině	50
5 a) Soutěžní formulář	50
5 b) Banka – testové otázky	51
5 c) Pošta	53
5 d) Zaměstnavatel	55
5 e) Obchod	57
5 f) Domácnost	58
Příloha 6 – Povinné ručení	59
6 a) Zadání samostatné práce žáků	59
6 b) Slovníček základních pojmů	59

1. Úvodní slovo

V současné době žádá téměř každý 650. občan České republiky o osobní bankrot. Každý měsíc je pak podáváno více než 1 500 nových insolvenčních návrhů.

Rozšíří žáci současných škol řady dlužníků, nebo si budou umět s financemi poradit?

Každodenní realita ukazuje, jak nezbytné finanční vzdělávání je. Patrně i proto se finanční gramotnost nově stává součástí mezinárodního programu hodnocení výsledků PISA v rámci OECD, který sleduje výsledky patnáctiletých žáků. Finanční gramotnost bude do tohoto programu zařazena v roce 2012 jako alternativní komponenta vedle gramotnosti matematické, čtenářské a přírodovědné. Do pilotního testování se zapojí i Česká republika.

Na finanční vzdělávání není na našich školách kladen takový důraz, jaký by si tato problematika zasloužila. Výuka finanční gramotnosti může být u mnohých pedagogů spojována s obavami. Vždyť málokterý učitel se mohl s finančním vzděláváním setkat během své pregraduální přípravy. Navíc pojem *finanční gramotnost* v zásadních kurikulárních dokumentech nenajdeme. Přesto se najdou učitelé, kteří věnují svůj potenciál přípravě zajímavých hodin a projektů, ve kterých rozvíjejí finanční gramotnost svých žáků. Zveřejněné příklady dobré praxe jsou jedním z důkazů toho, že se finanční gramotnost začíná ve školách prosazovat.

S dluhy je to jako s nemocemi. Mohou člověka oslabit, izolovat, dokonce i totálně zničit. Včasná prevence může zachránit život. Finanční vzdělávání právě takovou prevencí je.

Alena Hesová

2. Co si pod finanční gramotností představit?

Finanční gramotnost je souhrn kompetencí, které jsou uplatňovány v běžném životě a které jsou nezbytné pro aktivní a zodpovědnou účast na finančním trhu. Finanční vzdělávání v širším rámci podporuje prevenci proti předlužení a směřuje občany k zajištění na stáří.

Finanční gramotnost je vymezena strukturovanou **definicí**, na kterou pak navazují konkretizované **Standardy finanční gramotnosti**. Definování finanční gramotnosti proběhlo v rámci činnosti meziresortní *Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání*¹ už v roce 2006. Následným krokem pak byla příprava Standardů finanční gramotnosti. Tyto obsahové a cílové standardy stanovují ideální úroveň finanční gramotnosti pro různé věkové skupiny žáků.

2.1 Vymezení pojmu finanční gramotnost

„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“²

Definice finanční gramotnosti je pak dále strukturována a člení se na několik vzájemně prolínajících se složek. Konkrétně se jedná o **gramotnost peněžní**, **gramotnost cenovou** a **gramotnost rozpočtovou**, která zahrnuje dvě specializované složky, správu finančních aktiv a správu finančních závazků.

Celé znění definice finanční gramotnosti, na které se shodly MF, MPO, MŠMT, Česká národní banka a spotřebitelská a profesní sdružení a která je součástí **Národní strategie finančního vzdělávání** (2007, akt. 2010), lze nalézt v *Příloze 1*.

2.2 Standardy finanční gramotnosti

Představená definice se stala východiskem pro **Standardy finanční gramotnosti**, které jsou součástí **Systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách**³. Standardy finanční gramotnosti vymezují cílový stav úrovně finanční gramotnosti pro základní vzdělávání (zvláště pro 1. stupeň a pro 2. stupeň) a pro střední vzdělávání (ten odpovídá úrovni finanční gramotnosti dospělého občana). Celé znění Standardů finanční gramotnosti je zařazeno jako *Příloha 2*.

¹ Viz http://www.mfer.cz/cps/rde/xchg/mfer/xsl/ft_finvzd_prac_skupina.html.

² Národní strategie finančního vzdělávání [online]. Aktualizované znění. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2010. [cit. 2011-04-14]. Dostupné z WWW: <http://www.mfer.cz/cps/rde/xber/mfer/Narodni_strategie_Financniho_vzdelavani_MF2010.pdf>.

³ Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách [online]. Společný dokument MF, MŠMT a MPO. Praha, 2007. [cit. 2011-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>>.

Standardy finanční gramotnosti předkládají *Obsah* a *Výsledky* vzdělávacího procesu ve čtyřech tematických okruzích:

- Peníze
- Hospodaření domácnosti
- Finanční produkty
- Práva spotřebitele

Zpracování Standardů se velmi blíží rozpracování vzdělávacího obsahu v rámcových vzdělávacích programech. Jednotlivé Obsahy jsou vlastně doporučeným učivem a dílčí Výsledky jsou navrhnutými *očekávanými výstupy*.

Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání je již komplexně začleněn do RVP G (vzdělávací oblast Člověk a svět práce) a do RVP SOV (vzdělávací oblast Ekonomické vzdělávání a průřezové téma Člověk a svět práce). V základním vzdělávání je situace odlišná. RVP ZV byl připraven dříve než Standard finanční gramotnosti pro základní vzdělávání, proto se Standard finanční gramotnosti v RVP ZV neodrazil. Implementace Standardu finanční gramotnosti pro základní vzdělávání je požadována v nejbližším možném termínu. Již dnes je ale základním školám doporučováno, aby finanční gramotnost do své výuky zařazovaly a aby této problematice při přípravě žáků věnovaly pozornost⁴.

⁴ Viz Sdělení ředitelům škol v základním a středním vzdělávání o zařazení finanční gramotnosti do PISA 2012 a další doporučení [online]. Praha : MŠMT, 2011. [cit. 2011-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/sdeleni-k-financi-gramotnosti>>.

3. Jak na finanční gramotnost ve výuce?

3.1 Kde hledat inspiraci

Předpokladem pro cílené budování finanční gramotnosti je, aby učitelé nejprve porozuměli teoretickému rámci finančního vzdělávání. Na základě toho se pak mohou rozhodnout, jak finanční gramotnost ve škole realizovat, do jakých předmětů ji zařadit a jaké metody ve výuce uplatňovat.

Výchozí vhled do problematiky gramotností poskytuje publikace **Gramotnosti ve vzdělávání**⁵, která byla vydána v roce 2010 Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze. V kapitole o finanční gramotnosti čtenář mimo jiné nalezne shrnutí analýzy RVP ZV, která poukazuje na souvislosti finanční gramotnosti a některých vzdělávacích oborů (*Člověk a jeho svět, Výchova k občanství a Člověk a svět práce*).

Inspiraci k výuce finanční gramotnosti nabízí také Národní ústav odborného vzdělávání prostřednictvím odborných publikací. Ten v roce 2008 vydal příručku s názvem **Finanční gramotnost – obsah a příklady z praxe škol**, která se zabývá především obsahovými otázkami finančního vzdělávání. Na ni pak navázala v roce 2009 příručka **Finanční gramotnost – úlohy a metodika**, která obsahuje soubor úloh včetně řešení a vybraných metodických poznámek. V roce 2010 byla zpracována příručka **Finanční gramotnost – Analýza zapracování finanční gramotnosti do ŠVP středních odborných škol**, jejímž cílem bylo vyhodnotit zapracování finanční gramotnosti do jednotlivých částí ŠVP středních odborných škol. Všechny zmiňované publikace jsou určeny širokému spektru škol, čerpat z nich tedy mohou jak učitelé základních, tak i středních škol.

3.2 Metody podporující rozvoj finanční gramotnosti

Finanční vzdělávání je v mnohém specifické. Finanční svět je velmi dynamický, rychle se proměňuje – co platilo včera, dnes už platit nemusí. Vyučující, který se chce věnovat finanční gramotnosti, musí proto velmi často **aktualizovat** vzdělávací obsah (změny zákonů, výše daní, výhodnost finančních produktů atd.). Učitel by si měl však uvědomit, že není finančním poradcem – jeho úlohou není řešit finanční problémy žáků a jejich blízkých. Jeho úkolem je především rozvíjet finanční dovednosti, **naučit žáky finančně myslet**. Finanční vzdělávání je orientované na **rozvíjení dovedností pro život**, a i proto by mělo z běžného života vycházet. Znalosti a porozumění jsou nezbytné, neměli bychom je ale vidět jako hlavní cíl finančního vzdělávání. Finančně gramotný žák by měl znalosti, pravidla, postupy, dovednosti **aplikovat ve svém životě**. Jeho chování by mělo být **finančně zodpovědné**.

Realizace finančního vzdělávání může být doprovázena nejistotou, otázkami:

- *Jak vztahovat finanční vzdělávání k životu žáků, když jsou žáci finančně závislí na rodičích?*

⁵ Gramotnosti ve vzdělávání. Příručka pro učitele. [online]. Praha : Výzkumný ústav pedagogický, 2010. [cit. 2011-04-14]. ISBN 80-87000-41-0. Dostupné z WWW: <<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/02/Gramotnosti-ve-vzdělávání1.pdf>>.

- *Jak naučit finančnímu rozhodování, když žáci sami mohou provádět jen některé finanční transakce?*
- *Jak se věnovat osobním/rodinným financím a nenarušit citlivou soukromou sféru života?*

Odpovědí může být volba vhodných metod výuky. Obecně lze uplatňovat široké spektrum metod: metody monologické, metody dialogické, metody situační a inscenační, metody heuristické, metody práce s textem a v neposlední řadě i didaktické hry a soutěže. Protože ale finanční vzdělávání směřuje do roviny aplikace a rozhodování, je potřeba připravit takové výukové aktivity, které umožňují relativně **autentický prožitek finanční situace**. Tento předpoklad naplňují:

- ▶ **Inscenační a heuristické metody**, které vztahují výuku k životu žáků, rozvíjejí jejich finanční dovednosti, ale zároveň umožňují respektovat soukromí.
- ▶ **Práce s textem**, která učí žáky kritickému přístupu k informacím nejen ze světa financí.
- ▶ **Didaktické hry**, které zábavnou formou simulují dění v běžném životě a podporují tak strategické myšlení žáků.

Metody inscenační spočívají v simulaci stanovených situací, jedná se tedy o **metodu hraní rolí**. Metody inscenační stavějí na principech **situační metody**, kdy se řeší problémové učební úlohy. Žáci se jejich prostřednictvím učí rozhodovacím mechanismům, které lze uplatňovat v reálném životě. **Inscenační metody** jdou ještě o krok dále. Žáci přijímají konkrétní sociální roli, a sami jsou tedy aktéry. Žáci pak mají příležitost **vidět situaci zevnitř** – vcítují se do situace, vyjadřují své postoje a hledají strategie řešení.

- ▶ Ve finančním vzdělávání jsou nejčastěji uplatňovány **role příslušníků rodiny a role nakupujícího a prodávajícího** (resp. poptávajícího a nabízejícího). K jednotlivým rolím bývá doplněna i charakteristika osoby a popis situace, ve které se aktéři nacházejí (např. popis finanční situace). Hraní rolí (převážně dospělých občanů) je pro žáky zábavné a motivující.
- ▶ Žáci mohou do role vstupovat jen na krátký čas (na konkrétní úkol) nebo mohou být v těchto rolích celý školní rok (pracují v tzv. modelových rodinách).

Inscenační metody vytvářejí **prostor pro prožitky** a zároveň umožňují **povznést se nad osobní finanční situaci žáků**.

Metody heuristické jsou někdy též označovány jako metody výzkumné, metody objevování nebo metody řízeného objevování. Heuristická metoda bývá často charakterizována jako učení objevováním. Název metody je odvozen od zvolání **Heuréka!** (*Objevil jsem to! Našel jsem to! Mám to!*). Žákům nejsou předkládána k osvojení fakta nebo výsledky, ale **žáci jsou podněcováni k tomu, aby sami hledali řešení**.

- ▶ Na začátku takového objevování stojí **dobře zformulovaná otázka nebo problém** (ve finančním vzdělávání např. otázka *Bude si moci rodina Dlouhých na základě svého měsíčního hospodaření koupit novou pračku?*).
- ▶ Problém by měl být žákům blízký, měl by nějak dotýkat jejich života. Ale žáci by předem neměli znát odpověď nebo řešení – objevování by nemělo být příliš snadné, doporučuje se spíše **přiměřená náročnost**.
- ▶ Vyučující žákům poskytne vstupní informace (např. přehled rodinných příjmů a výdajů), případně odkáže na informační zdroje. Postup řešení už je na samot-

ných žácích. Ti často pracují **metodou pokus-omyl**, využívají **odhadu**, stavějí na **osvojených vědomostech a dovednostech**, ale zapojují i svoji **intuici a zkušenosti**. Učitel může žáky vhodnými aktivizujícími otázkami a komentáři posouvat v řešení dál.

- ▶ Protože ale žáci mohou objevovat i **chybná řešení**, mohou se vydat **slepou uličkou** nebo mohou zvolit **nesprávný postup**, je nezbytné, aby vyučující věnoval náležitou pozornost **průběžné kontrole práce** a také závěrečné fázi výuky, kdy je potřeba **představit výsledky, zobecnit jednotlivé fáze řešení, nastínit možné alternativy**.
- ▶ Podstatné je to, že učitel problém za žáky neřeší, stojí spíše v pozadí.

Pomocí heuristické metody nechává učitel žákovi **prostor pro hledání vlastního řešení – podporuje jeho myšlení a kreativitu**. Objevení řešení nebo zodpovězení zadané otázky je naplněním jen jednoho z cílů takto orientované výuky. Podstatnějších cílů je dosaženo v rovině **osvojení strategií**, které lze pak uplatňovat v běžném životě.

Metoda práce s textem jako jedna z metod podporujících gramotnost obecně má i ve finančním vzdělávání své nezastupitelné místo. Nepřečtení smlouvy nebo drobné poznámky v reklamním letáku často bývají na začátku vleklých finančních problémů, proto je potřeba rozvíjet kritické čtení.

- ▶ **Čtenářské dovednosti** patří do základní výbavy finančně gramotného žáka.
- ▶ Finanční gramotnost je potřeba dávat do souvislosti s **kritickým přístupem k textům a sdělením**.

Didaktické hry, kterých se v posledních letech objevilo na našem trhu několik, představují další možnost, jak v praxi realizovat finanční vzdělávání. Mohou například znázorňovat reálný cyklus finančního života a rozvíjet tak u žáků zodpovědné finanční rozhodování.

- ▶ Didaktické hry jsou atraktivní **simulací rozmanitých životních situací**.
- ▶ Jedná se většinou o **strategické deskové hry** s hracím plánem, žetony, papírovými penězi a kartičkami s náhodnými situacemi.
- ▶ Nevýhodou je vyšší pořizovací cena her a nemožnost efektivního zapojení všech žáků.
- ▶ Variantou deskových her jsou **počítačové hry** nebo **on-line aplikace**. I ty se snaží simulovat reálný cyklus finančního života a vést žáky k zodpovědnému finančnímu rozhodování.

Pokud se na finanční gramotnost podíváme optikou **organizačních forem výuky**, více možností než frontální výuka nabízí **integrovaná tematická výuka, projektová výuka a kooperativní výuka**.

Využití některých výše popsaných metod a forem výuky v praxi popisují v této publikaci příklady dobré praxe, které jsou doprovázeny metodickými poznámkami.

3.3 Příklad dobré praxe jako úspěšný a efektivní přístup k výuce

Předložené příklady dobré praxe jsou názornou a pedagogicky ověřenou ukázkou **inspirativního uchopení finanční gramotnosti přímo ve školní praxi**.

Na 2. stupni základní školy byly realizovány příklady **Nákup auta a Peníze v rodině**, na nižším stupni víceletého gymnázia pak **Studijní stáž v zahraničí a Povinné ručení**. Ve všech těchto ukázkách jsou žákům předkládány konkrétní **problémové situace z běžného života**. Žáci se tak prostřednictvím aplikačních úloh učí finančnímu rozhodování. Příklady ukazují **funkční integraci vzdělávacího obsahu vzdělávacích oblastí Člověk a společnost, Člověk a svět práce, Matematika a její aplikace a Informační a komunikační technologie**.

Čtyři prezentované **příklady dobré praxe** jsou **ukázkou úspěšných a efektivních přístupů** k finančnímu vzdělávání. Předkládají cíle výuky, obsah vzdělávání, ale především **způsob, jak dosáhnout vytčených cílů**. Metodický postup zahrnuje části, které se věnují přípravě na výuku, realizaci výuky, tedy uspořádání činnosti učitele a žáka. Každý popisovaný příklad dobré praxe je také opatřen průběžně zařazovanými **metodickými poznámkami**. Nedílnou součástí každé ukázky je část, která shrnuje zkušenosti z praxe. Jsou zde zachycena **doporučení, přínosy, ale i rizika konkrétního způsobu výuky**. Příklady dobré praxe jsou doplněny **pracovními listy pro žáky**. Každý příklad dobré praxe má vytčeny **cíle** na úrovni vzdělávacích oborů podle **RVP ZV** a na úrovni **Standardu finanční gramotnosti**. V předložených ukázkách nelze postihnout celou šíři Standardů finanční gramotnosti, ukázky se proto zaměřují jen na vybrané části z tematických okruhů *Peníze, Hospodaření domácnosti, Finanční produkty*. Na úrovni RVP ZV příklady odpovídají některým očekávaným výstupům vzdělávacích oborů *Výchova k občanství, Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie* a v neposlední řadě i vzdělávacího oboru *Člověk a svět práce*. Uvedené příklady dobré praxe jsou **interdisciplinárního a integrujícího charakteru**. Finanční gramotnost je zde představována napříč předměty – naleznete zde ukázkou z volitelného předmětu *Finanční gramotnost*, z výuky *Matematiky*, ale i z povinně volitelného předmětu *Aplikovaná matematika*. Zařazen je také příklad výuky předmětu *Člověk a svět práce*. Uvedené příklady dobré praxe se částečně prolínají – nákup auta souvisí s financemi v rodině i s povinným ručením, studijní stáž v zahraničí je provázána s osobním rozpočtem i s bankovními službami. Představením příkladů dobré praxe v jedné publikaci je umožněno nahlédnout souvislosti mezi jednotlivými tématy.

4. Příklady dobré praxe

4.1 Nákup auta

Škola: ZŠ Chrudim, Dr. J. Malíka 958

Realizátor: Mgr. Ivana Brožová

Konzultant za VÚP: Mgr. Alena Hesová

Konzultant za odborný panel: PhDr. Milena Tichá, CSc.

Anotace

Zvážit výhodnost nákupu nebývá jednoduchou záležitostí. I proto je potřeba tuto dovednost rozvíjet vhodnými tématy ve škole. Příkladem ze života může být koupě automobilu. Žáci v hodině posuzují, kdy je výhodnější koupit si auto nové a kdy starší. Pro relevantní rozhodování mají k dispozici důležité parametry týkající se dvou automobilů. Cílem aktivity je porovnat plánované výdaje a posoudit, za jakých okolností je výhodnější koupě automobilu staršího. Výuka probíhala v rámci předmětu Člověk a svět práce, který má v chrudimské základní škole jednohodinovou dotaci ve všech ročnících druhého stupně. Výuka je realizována v dvouhodinových blocích jednou za 14 dní.

Zařazení do výuky

8. ročník ZŠ, předmět Člověk a svět práce

Časový rámec

- 5 min – motivační rozhovor, rozdělení zadání a zodpovězení dotazů
- 15 min – individuální práce – výpočet
- 5 min – společná kontrola výpočtu
- 5 min – řízený rozhovor o výhodnosti nákupu

Potřeby a pomůcky

- pracovní list se zadáním (viz *Příloha 3*)
- kalkulačky

Cíle

a) Cíl na úrovni Standardu finanční gramotnosti

- zvážit výhodnost nabídky
- zvážit nezbytnost výdajů

b) Cíl na úrovni vzdělávacích oborů

- dodržovat zásady hospodárnosti
- vyhýbat se rizikům v hospodaření s penězi
- provádět jednoduché operace domácího účetnictví

Metodická poznámka

- ▶ *Výuková situace staví na metodách inscenačních a metodách heuristických, učitel řídí učební činnost z pozadí, vytváří prostor pro objevování a pro prožití problémové situace.*

Příprava

- Předchozí hodinu žáci četli různé příběhy o nakupování auta a následně vyvodili, co koupí auta předchází.
- Za domácí úkol měli žáci zjistit důležité parametry pro jedno nové a jedno starší auto (cena auta, spotřeba pohonných hmot na 100 km, aktuální cena pohonných hmot, změna ceny auta vzhledem k jeho stáří).

Metodické poznámky

- ▶ Žáci při výuce předmětu *Člověk a svět práce pracují celý školní rok v modelových rodinách (každý žák má svou roli v rodině, každá rodina má svůj rozpočet).*
- ▶ *Inscenační metody lze využít i v krátkodobějším horizontu, modelové rodiny lze ustanovit jen pro konkrétní výukovou situaci.*
- ▶ *Domácí úkol žáky aktivizuje a naladí je na situaci nákupu automobilu.*
- ▶ *Vyhledávání důležitých parametrů automobilů zajistí orientaci žáků v nabídce na trhu, vede k porovnávání vozů a výběru příkladů pro výuku.*
- ▶ *Možnost výběru automobilů umožňuje identifikaci žáků s problémovou situací.*
- ▶ *Zpracované podklady jsou využity až v navazující aktivitě, problémovou situaci nejprve žáci řeší společně na modelovém příkladu.*

Realizace – postup a metody

Tato aktivita byla realizována jako součást většího celku, kdy se vyučující se žáky věnuje problematice nákupu osobního automobilu. Žáci mají zjistit, zda je výhodnější koupit a užívat nový, nebo starší automobil. Na začátku aktivity vyučující motivovala žáky otázkami:

- *Co si pořídíte, až vám bude 18 let?*
- *Co je finančně výhodnější – koupě nového, nebo staršího auta?*
- *K jakému účelu auto potřebujete? Jak budete automobil využívat?*

Metodická poznámka

- ▶ *Motivační rozhovor navozuje problémovou situaci. Umožňuje vcítění se do situace a sdílení osobních postojů žáků. Zároveň poskytuje možnost prezentovat zjištění, ke kterým žáci dospěli při domácí přípravě.*

Po ukončení rozhovoru vyučující rozdala žákům pracovní list s parametry dvou různých automobilů.

	nové auto Škoda Fabia (2010)	starší auto Škoda Felicia (2001)
Spotřeba benzínu na 100 km	6 litrů	15 litrů
Ujeté km za měsíc	800	800
Průměrná cena benzínu (1 litr)	35 Kč	35 Kč
Cena automobilu	290 000 Kč	40 000 Kč

Metodické poznámky

- ▶ *Je vhodné, aby všichni žáci nejprve řešili jednu problémovou úlohu se shodnými parametry. Teprve po nalezení postupu řešení a jeho shrnutí žáci objevenou strategii aplikují na výběr „rodinného“ automobilu.*

- ▶ *Žáky je potřeba upozornit na to, že v tabulce je výše spotřeby pohonných hmot staršího automobilu oproti realitě navýšena, aby symbolicky odrážela výdaje spojené se stářím automobilu a opotřebováním vozu. Pro zjednodušení také nebyly do parametrů zahrnuty náklady na pojištění automobilu.*

Žákům byly zadány následující úkoly:

- **Zjistěte roční výdaje na nákup a provoz nového a staršího auta.**
- **Za jakou dobu se výdaje vyrovnají?**
- **Za jakých podmínek je výhodnější pořídit si starší auto?**

Metodické poznámky

- ▶ *Dobře zformulovaná otázka nebo problémová situace je základem úspěchu heuristické metody. Vhodné jsou otevřené aktivizující otázky, na které žáci nemohou odpovědět hned. Otázka je motivací pro objevování řešení.*
- ▶ *Hledání řešení může začít odhadem výsledku, v závěru je pak dobré porovnat odhad se skutečným řešením a analyzovat, proč se liší.*
- ▶ *Složitější problém je možné představit pomocí souboru otázek. Postupně hledání odpovědí na otázky zajišťuje následnost fází řešení.*

Žáci samostatně počítali roční výdaje na pořízení a provoz automobilu, vyučující mezi žáky procházela, pomáhala a průběžně práci kontrolovala. Následně byl správný výpočet zapsán na tabuli a byla shrnuta metodika výpočtu:

- Nejprve jsou spočítány roční výdaje na nákup benzínu pro každé auto, ty jsou připočteny k pořizovací ceně automobilů. Tímto způsobem žáci získají údaj o celkových výdajích na koupi a provoz každého automobilu v prvním roce.

Roční výdaje na nákup benzínu lze vypočítat následujícím způsobem:

$$\frac{(\text{cena za 1 litr benzínu} \times \text{spotřeba benzínu na 100 km}) \times \text{ujeté km za měsíc} \times 12 \text{ měsíců}}{100}$$

- Následně je každý rok k celkovým výdajům na automobil přičtena suma, která odpovídá ročním výdajům na benzin. Toto opakujeme tak dlouho, až vidíme, že se peněžní obnos pro nové a starší auto vyrovná. K tomuto účelu může dobře posloužit tabulka, výhodné je psát hodnoty pro jednotlivá auta do sloupce vedle sebe, aby mohly být částky snadno porovnávány.

Ukázka zpracování

	nové auto Škoda Fabia (2010)	starší auto Škoda Felicia (2001)
Spotřeba benzínu na 100 km	6 litrů	15 litrů
Ujeté km za měsíc	800	800
Průměrná cena benzínu (1 litr)	35 Kč	35 Kč
Cena automobilu	290 000 Kč	40 000 Kč
Výdaje na benzin za rok	20 160 Kč	50 400 Kč
Výdaje za 1. rok	310 160 Kč	90 400 Kč
Výdaje za 2. rok	330 320 Kč	140 800 Kč
Výdaje za 3. rok	350 480 Kč	191 200 Kč

Metodické poznámky

- ▶ *Je dobré žákům umožnit objevovat vlastní řešení, vlastní postupy, nechat jim prostor pro zkoušení.*
- ▶ *Vyučující nesděluje žákům výsledky ani postup, pouze vhodnými otázkami žáky směřuje k tomu, aby řešení našli sami. Alternativní způsoby řešení jsou vítány.*
- ▶ *Tabulku pro zpracování je vhodné žákům předkládat pouze tehdy, když si žáci s postupem nevědí rady.*
- ▶ *Velký potenciál má práce s chybou – i chybný postup žáky mnohem naučí. Ve správnou chvíli by ale měl zasáhnout vyučující a navést žáky na správnou cestu.*
- ▶ *Vždy je potřeba upevnit správný postup řešení – prezentovat jej, jednotlivé kroky zobecnit a zapsat na tabuli.*

Žáci došli k těmto závěrům

- Roční výdaje na nákup a provoz nového automobilu jsou 310 160 Kč, u staršího vozu je to 90 400 Kč. V prvních letech jsou tedy výdaje výrazně nižší u staršího automobilu.
- Po určité době je výhodnější nákup a provoz nového automobilu. Výdaje na nákup a provoz nového a staršího automobilu se vyrovnají přibližně po 8 letech.
- Nákup staršího automobilu se vyplatí tehdy, pokud automobil chceme používat jen několik let.

Zkušenosti z praxe

Porovnávání výhodnosti koupě nového a staršího automobilu bylo pro žáky velmi atraktivní. Používaným pojmům (spotřeba benzínu, průměrná cena benzínu, výdaje na benzin za rok) rozuměli. Mnozí žáci se ale obtížně vypořádávali s matematickými výpočty a vyučující musela některým žákům postup výpočtu poradit. Žáky velmi zajímalo, co je výhodnější a po kolika letech se výdaje na koupi a provoz jednotlivých automobilů vyrovnají.

Ve výuce je vhodné poukázat na to, že výše spotřeby pohonných hmot by byla u staršího automobilu ve skutečnosti nižší. Spotřeba pohonných hmot byla upravena pro zjednodušení výpočtů tak, aby odrážela i stáří a opotřebování vozu a aby zahrnovala zvýšené náklady na údržbu a opravy automobilu. Ze stejných důvodů nebyly mezi výdaje zařazeny náklady spojené s pojištěním vozu. Výdaje na nákup a provoz automobilu lze do výpočtů ale zakomponovat i jinak. Např. tabulka může uvádět u nového i staršího vozu skutečnou spotřebu, dalším parametrem pak mohou být samostatně vyjádřené výdaje na opravy a údržbu vozu a na pojištění automobilu. Tento postup je náročnější na přípravu i počítání, ale více se blíží reálnému životu.

Následné aktivity

Na tento příklad navazovala další aktivita, kdy žáci měli použít naučenou strategii. Každý člen rodiny měl své „vytoužené“ auto – jedno nové, jedno starší a u každého měl zjištěny stejné parametry jako u modelového příkladu. V rodině se tedy sešlo několik návrhů. Žáci aplikovali naučenou metodiku na výpočty u vybraných automobilů. Potom se v rodině vyjednávalo, který automobil bude pro rodinu nejvýhodnější. Pomocí této aktivity tak byly rozvíjeny nejen dovednosti matematické, ale i komunikační a sociální.

Obdobně lze postupovat i při výuce, jejímž tématem je problematika nákladů na bydlení. Před žáky mohou být postaveny otázky, zda je výhodnější platit nájem, nebo koupit si vlastní byt. *Jaké jsou roční výdaje na bydlení, pokud bydlím v nájmu? Jaké jsou roční výdaje na bydlení při koupi vlastního bytu? Za jakou dobu se výdaje vyrovnají? Za jakých podmínek je výhodnější bydlení v nájmu a za jakých podmínek je výhodnější bydlení ve vlastním?*

Kontaktní osoba

Mgr. Ivana Brožová
brozova@zsmalika.cz

4.2 Studijní stáž v zahraničí

Škola: Gymnázium Budějovická, Praha 4

Realizátor: Mgr. Hana Rosolová, Mgr. Jitka Strupková

Konzultant za VÚP: RNDr. Eva Zelendová

Konzultant za odborný panel: RNDr. Jarmila Robová, CSc.

Anotace

Zahraniční stáž se v současné době stále častěji stává nedílnou součástí vzdělávání mladých lidí i v naší republice. Mezi často navštěvované státy patří Německo, USA a Velká Británie. V předkládané aktivitě si žáci mohou sami vyzkoušet, jak by mohla probíhat jejich finanční rozvaha před uskutečněním takové zahraniční stáže. Na základě podmínek fiktivní stáže a kurzovních lístků žáci zjišťují, jakou hotovost budou mít po návratu ze stáže, jestliže před odjezdem na stáž mají k dispozici 20 000 Kč. Výuka probíhala v rámci předmětu Matematika.

Zařazení do výuky

kvarta osmiletého gymnázia (9. ročník ZŠ), předmět Matematika

Časový rámec

- 5 min – rozdání zadání a zodpovězení dotazů
- 20 min – skupinová práce
- 10 min – prezentace výsledků zástupců jednotlivých skupin
- 10 min – shrnutí učitelem a ústní hodnocení práce žáků

Potřeby a pomůcky

- pracovní listy se zadáním (viz *Příloha 4a*, *Příloha 4b* a *Příloha 4c*)
- dvě sady kurzovních lístků vybraných šesti bank a směnáren s daty rozdílnými minimálně jeden měsíc (viz *Příloha 4d* – ukázka s datem 1. srpna 2010), nutno vždy aktualizovat, aby byl zřejmý odlišný kurz u stejných valut, aktuální informace o devizových kurzech lze nalézt například na stránkách www.cnb.cz a na www.kurzy.cz)
- alespoň jeden kalkulátor ve skupině

Cíle

a) Cíl na úrovni Standardu finanční gramotnosti

- podpořit u žáků vlastní odpovědnost za nakládání s peněží
- vysvětlit směnu peněz za použití kurzovního lístku
- dát podnět žákům k zamyšlení nad osobním rozpočtem

b) Cíl na úrovni vzdělávacích oborů

- procvičit na konkrétní úloze z praktického života početní operace s racionálními čísly
- zopakovat pravidla pro zaokrouhlování
- umožnit žákům účelně využít kalkulátor

Metodická poznámka

- ▶ *Výuková situace je ukázkou uplatňování heuristických metod. Pracovní listy a kurzovní lístky poskytují vstupní informace, struktura pracovního listu naznačuje rozfázování postupu řešení.*

Příprava

- Dvě vyučovací hodiny před předkládanou aktivitou byl žákům zadán následující domácí úkol: Na základě vámi zjištěných informací vysvětlíte pojmy kurzovní lístek, měna, deviza, valuta (střed, prodej, nákup).
- Jedna vyučovací hodina před realizovanou aktivitou byla věnována kontrole úkolu a společnému vysvětlení výše uvedených pojmů. Na konci této hodiny byli žáci rozděleni do čtyřčlenných a pětičlenných skupin a byli požádáni, aby před následující hodinou upravili lavice a židle ve třídě tak, aby určené skupiny žáků mohly pracovat pohromadě.

Metodické poznámky

- ▶ *Domácí úkol zajistí orientaci žáků v pojmech souvisejících se směnou peněz, skutečné porozumění pojmům je ověřeno v následující hodině.*
- ▶ *Skupinová práce, při které žáci vzájemně kooperují, je vhodnou organizační formou pro řešení složitějších problémových úloh. Žáci mohou postupy řešení konzultovat, mohou si radit, mohou si předávat zkušenosti.*

Realizace – postup a metody

Aktivitu *Studijní stáž v cizině* zahájila vyučující rozdáním pracovního listu se zadáním úlohy a dvou sad kurzovních lístků různých bank a směnáren s datem 1. července a 1. srpna do sedmi skupin. Zadání úlohy bylo stejné vždy minimálně pro 2 skupiny, aby bylo možno na závěr hodiny získané výsledky těchto skupin porovnat. Vyučující stručně shrnula, že úkolem jednotlivých skupin je nakládat se svěřenými finančními prostředky (20 000 Kč) tak, aby při návratu ze stáže skupině zbylo co nejvíce peněz. Pripomněla, že všechny výměny budou probíhat bez poplatků za směnu, přestože pro běžného občana jsou v praxi tyto poplatky důležité – jejich výše ovlivňuje výběr směnárný (směnárný často lákají na nižší kurz, ale vynahrazují si to právě na poplatcích). Žáci byli vyzváni, aby pracovali kolektivně, efektivně a domlouvali se tak, aby nerušili ostatní skupiny. Povolena byla práce s kalkulátorem.

Metodické poznámky

- ▶ *Zadání úlohy na pracovním listě pomáhá žákům v soustředění se na problémovou situaci a na postup jejího řešení.*
- ▶ *Skupinová práce umožňuje konfrontovat různé alternativy řešení – žáci se svými nápady vzájemně obohacují a rozvíjejí tak dovednost komunikovat a naslouchat.*
- ▶ *Shodné zadání pro dvě skupiny zajišťuje možnost porovnání postupů a výsledků.*
- ▶ *Žáci je potřeba upozornit na to, že pro zjednodušení situace probíhají všechny výměny bez poplatků.*
- ▶ *Při složitějších výpočtech je vhodné povolit práci s kalkulátorem.*

Ukázka z pracovního listu Studijní stáž v Německu

1. Vyměňte 20 000 Kč za valuty, kterými zaplatíte výdaje během stáže. Vyberte si nejvýhodnější směnárnou nebo banku z nabídky.			
směnárna/banka	měna	kurz	valuty
2. Na stáži během pobytu utratíte denně (i v den příjezdu a odjezdu) částku odpovídající 500 Kč. Za každý pracovní den vyděláte 50 eur. Peníze budou vyplaceny na konci stáže. Stáž začíná v sobotu 2. 7. a končí v sobotu 30. 7. téhož roku.			
výdaje za 1 den	výdaje celkem	zůstatek valut	

Skupiny pracovaly samostatně po dobu 15–20 minut. Většinou jeden člen skupiny počítal, jeden psal, jeden vyhledával v kurzovních lístcích a jeden radil. Vyučující procházela mezi lavicemi, sledovala práci žáků a v nutných případech vysvětlovala některé nejasnosti, které se týkaly zadání úlohy.

Metodické poznámky

- ▶ *Při skupinové práci dochází k vymezování skupinových rolí. Každý ze žáků se tak může zaměřit na jinou část problému a při vzájemné kooperaci pak společně dospějí k řešení.*
- ▶ *Role ve skupině může určit vyučující na základě silných nebo slabých stránek žáků, role mohou být přiděleny i náhodně (losem) nebo mohou být žáci vyzváni, aby se na rozdělení rolí dohodli ve skupině sami.*

Po ukončení práce byli zástupci jednotlivých skupin, které plánovaly zahraniční stáž ve stejné zemi, vyzváni k prezentování svých výsledků. Vyučující provedla celkové hodnocení výsledků práce jednotlivých skupin, které žáci doplnili velmi zajímavými poznámkami.

Zkušenosti z praxe

Práce ve skupině žáky bavila, aktivně se do vyučování zapojili. Při porovnání výsledků se ukázalo, že se žáci dopouštěli těchto chyb:

- spletli data kurzovních lístků
- nesprávně zaokrouhlili daný kurz směrem dolů
- špatně/nevýhodně vybrali banku
- chybně určili počet dnů pobytu a následně výši příjmu na stáži
- započítávali příjem za práci o víkendu

V závěrečném hodnocení prokázali mnozí žáci praktické zkušenosti:

- peníze by neměnili, ale platili by kartou
- před směnou by usilovali o výhody VIP klientů
- do výsledné hotovosti by započítali i zbytek korun, které jim zůstaly po úvodní výměně

Vyučující hodnotila práci skupin na základě vyplněných tabulek známkami 1–3, (1 – bez chyby, popř. jedna drobná chyba; 2 – jedna větší chyba; 3 – více chyb). Žákům se tato forma práce líbila, v diskusi uvedli, že by vytvoření dalších pracovních listů pro rozvíjení finanční gramotnosti velmi přivítali.

Kontaktní osoby

Mgr. Hana Rosolová, hana.rosolova@gybu.cz

Mgr. Jitka Strupková, jitka.strupkova@gybu.cz

4.3 Peníze v rodině

Realizátor: Mgr. Marie Žitná

Škola: Základní škola Uničov, Pionýrů 685

Konzultant za VÚP: Mgr. Alena Hesová, RNDr. Eva Zelendová

Konzultant za odborný panel: Mgr. Ivana Brožová, PhDr. Milena Tichá, CSc.

Anotace

Většina žáků nemá potřebné znalosti o vydělávání peněz, peněžních výdajích, spoření a investicích. Často ani netuší, co všechno musí rodič udělat, aby přinesl domů výplatu. Neznají vztah mezi prací, mzdou a daněmi. Vedení domácího rozpočtu sice patří do světa dospělých, ale je potřebné, aby se žáci již v raném věku naučili rozumět penězům, uměli sestavit a vést rozpočet domácnosti a vyznali se v základní finanční terminologii. Příklad dobré praxe ukazuje možnost, jak žáky prakticky seznámit se základními finančními operacemi v rodině.

Zařazení do výuky

9. ročník ZŠ, volitelný předmět Finanční gramotnost

Klíčová slova

osobní příjmy, osobní výdaje, potřeby, rozpočet domácnosti, platby, úspory, peníze

Kontext

Město Uničov se nachází v Olomouckém kraji. V současné době má 11 905 obyvatel. Míra nezaměstnanosti se v regionu pohybuje kolem 12 %. ZŠ Uničov, Pionýrů 685, je největší škola v regionu. Škola se nachází v lokalitě, jejíž součástí jsou také domy s jednopokojovými byty. Tyto byty se přednostně přidělují rodinám, které se dostaly do sociálně znevýhodněné situace. Značný počet dětí z těchto rodin navštěvuje tuto školu.

Tento příklad dobré praxe byl realizován se 30 žáky 9. ročníku v rámci volitelného předmětu Finanční gramotnost. Vlastní realizaci příkladu dobré praxe předcházela příprava v rozsahu 2 vyučovacích hodin. Hodina byla pojata jako integrovaná tematická výuka.

Východiska

Učitelé základní školy v Uničově vnímají problematiku finanční gramotnosti jako zásadní. V současné době je finanční gramotnost realizována ve vzdělávací oblasti *Matematika a její aplikace, Člověk a společnost a Člověk a svět práce*. Je soustředěna především do učiva vyšších ročníků, snahou vedení školy je, aby se v odpovídající míře a náročnosti zabývali finanční gramotností již žáci 1. stupně. Spolupráce pedagogů v této oblasti je na velmi dobré úrovni. Příznivé reakce na zařazení této problematiky do učiva jsou zaznamenávány také ze strany žáků a rodičů. Při výuce se vychází především z praxe (šetření energií ve škole i doma, hospodaření s rozpočtem od zřizovatele, ničení majetku, domácí hospodaření atd.). Žáci školy se úspěšně zapojují do celostátní soutěže *Finanční gramotnost*.

Cíle

a) Cíl na úrovni Standardu finanční gramotnosti. Žák:

- uvede příklady použití debetní a kreditní platební karty
- uvede a porovná nejobvyklejší způsoby nakládání s volnými prostředky (spotřeba, úspory, investice)

b) Cíle na úrovni oborů

Očekávané výstupy vzdělávacího oboru Výchova k občanství. Žák:

- dodržuje zásady hospodárnosti, popíše a objasní vlastní způsoby zacházení s penězi a se svým a svěřeným majetkem, vyhýbá se rizikům hospodaření s penězi

Očekávané výstupy vzdělávacího oboru Člověk a svět práce. Žák:

- provádí jednoduché operace platebního styku a domácího účetnictví

c) Cíle na úrovni klíčových kompetencí

Cíle v oblasti kompetence k řešení problémů. Žák:

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností

Cíle v oblasti kompetence komunikativní. Žák:

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu

Cíle v oblasti kompetence sociální a personální. Žák:

- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají

Metodické poznámky

- ▶ *Vyučovací blok je možné vést jako integrovanou tematickou výuku. S ústředním tématem peníze v rodině jsou propojena místa a situace, které souvisejí s rodinným rozpočtem. Výuka je pak realizována formou plnění úkolů na jednotlivých stanovištích.*
- ▶ *Žáci ve třídě jsou diferencováni podle svých schopností do dvou skupin – na hodnotitele (kteří se podílejí na přípravě a hodnocení úkolů) a na členy rodiny (kteří úkoly plní).*
- ▶ *Zapojení žáků do přípravy i hodnocení úkolů je osvědčeným způsobem jejich aktivizace.*

Časový rámec

- 10 min – organizační úvod, zadávání instrukcí
- 45 min – plnění úkolů na jednotlivých stanovištích
- 10 min – vytváření flipů
- 15 min – prezentace flipů
- 10 min – vyhodnocení a objasnění problematických míst

Realizace – postup a metody

Příprava na výuku

Nejprve byli žáci seznámeni s plánovaným průběhem výuky. Následně jim byly přiděleny jednotlivé úkoly a role. Pěti žákům byla svěřena role **hlavy rodiny**. Hlava rodiny si vybrala z řad zbývajících žáků další tři členy **rodiny**, společně se pak shodli na pojme-

nování rodiny. Deset žáků dostalo role **hodnotitelů**. Vyučující společně s hodnotiteli připravili úkoly pro jednotlivá stanoviště:

- **banka** – testové otázky
- **pošta** – poštovní poukázky, obrázky bankovek
- **zaměstnavatel** – pracovní smlouva, která má nedostatky, podklady pro výpočet čisté mzdy
- **obchod** – seznam potravin, včetně cen
- **domácnost** – přehled rodinných příjmů a výdajů

Metodické poznámky

- ▶ *Přípravná fáze je odlišná u hodnotitelů a členů rodiny, proto je potřeba věnovat pozornost průběžnému zapojování všech žáků.*
- ▶ *Je dobré dohlédnout na to, aby připravované činnosti nevykazovaly obsahové nedostatky a aby byly pestré a přiměřeně náročné. Některé úlohy mohou být zaměřeny na znalosti, jiné na rozvíjení dovedností, další mohou být hravou vsuvkou.*
- ▶ *Pro plynulost výuky je potřeba zajistit, aby aktivity na jednom stanovišti vyžadovaly přibližně stejný čas na splnění. Časová disproporce by mohla vést ke zbytečným prodlevám.*

Vlastní proces výuky

Pedagog seznámil žáky s průběhem a organizací výuky, představil jednotlivá stanoviště a jejich hodnotitele. Oznámil, že pro splnění úkolů mají všichni soutěžící stejný časový limit. Každé družstvo obdrželo soutěžní formulář (*Příloha 5a*), hlavy rodin zapsaly jméno rodiny.

Rodiny postupně navštěvovaly 5 stanovišť, na každém z nich jim hodnotitel zadal soutěžní úkol a uvedl pravidla hodnocení.

Metodické poznámky

- ▶ *Soutěžní formulář plní roli průvodce a zároveň je pro rodinu hodnocením.*
- ▶ *Je potřeba určit směr přesunů rodin mezi stanovišti, aby výuka probíhala plynule.*

Aktivity na jednotlivých stanovištích:

- **BANKA** (*Příloha 5b*)
 - > odpovídání na 3 vylosované testové otázky

- POŠTA (*Příloha 5c*)
 - > vyplňování poštovní poukázky typu C podle zadání
 - > skládání rozstříhané kopie bankovky na čas
- ZAMĚSTNAVATEL (*Příloha 5d*)
 - > vyhledávání nedostatků v pracovní smlouvě
 - > výpočet čisté mzdy
- OBCHOD (*Příloha 5e*)
 - > výběr potravin pro přípravu snídaně, oběda a večeře
- DOMÁCNOST (*Příloha 5f*)
 - > rozhodnutí o koupi pračky na základě stanovení rodinných příjmů a výdajů.

Po skončení soutěže vytvořila každá rodina flip, na kterém představila úskalí na své finanční cestě. K prezentaci mohly využít vyplněné formuláře, poštovní poukázky a další materiály z výuky. Po dobu přípravy pomáhali hodnotitelé pedagogovi stanovit výsledky soutěže.

Metodické poznámky

- ▶ *Vytváření flipů, které zaznamenávají cesty jednotlivých rodin, plní roli reflexe.*
- ▶ *Do přípravy flipů je vhodné zapojit všechny žáky, tedy hodnotitele i členy rodin. Hodnotitelé mohou zpracovat flip, kde shrnou často se opakující chyby.*
- ▶ *Plnění znalostních a dovednostních úkolů na stanovištích je vyváжено tvůrčí činností při zpracovávání flipů.*

Závěr a zhodnocení

Při závěrečném zhodnocení mohli žáci porovnat nápaditost jednotlivých flipů. Na jejich základě byl proveden rozbor finanční cesty rodin a byla objasněna problematická místa.

Metodické poznámky

- ▶ Závěrečná prezentace poskytuje pestrou ukázkou různých postupů zpracování.
- ▶ Představení flipů je příležitostí pro ověřování dosažených cílů a pro vysvětlení sporných míst.

Využití zdroje a pomůcky a způsob jejich využití

K realizaci tohoto příkladu dobré praxe je zapotřebí papír, prázdné poštovní poukázky typu C, výkresy, barevné fixy, lepidla, kalkulačky, stopky, psací potřeby, nůžky.

Zkušenosti z praxe

Do výuky se zapojili všichni žáci. Intenzita jejich zapojení se lišila v závislosti na přidělených rolích a na sociální pozici ve skupině. Před samotnou realizací této výuky byli nejvíce zaměstnáni ti žáci, kteří vystupovali v rolích hodnotitelů. Pomáhali připravovat materiály, byli učitelem seznámeni s pravidly hodnocení. Ostatní žáci plnili v této době pouze jeden úkol, tvořili si rodinné týmy. V době vlastní realizace výuky byli zapojeni všichni žáci, ale opět se intenzita jejich zapojení lišila. Hodnotitelé a hlavy rodin pracovali s větší intenzitou, někteří žáci se zapojovali méně. Větší spolupráce jednotlivých členů rodiny byla při tvorbě flipů. Hodnotitelé žádné flipy nevytvářeli, při realizaci bylo poznat, že jim v závěru nějaký úkol chybí (příště by hodnotitelé mohli připravit flip, kde by shrnuli často se opakující chyby).

Ze strany žáků byla nejlépe hodnocena tvorba flipů. S oblibou byly řešeny úkoly, při kterých žáci simulovali nákup potravin a následně připravovali jídelníček a při kterých skládali rozstříhanou bankovku. Za nejnáročnější úkoly byly považovány ty, které se týkaly pracovní smlouvy a testových otázek v bance.

Pozitivem výuky byl zájem žáků a velmi dobrá spolupráce jednotlivých členů fiktivní rodiny. Do výuky se podařilo zapojit všechny žáky (i když s rozdílnou intenzitou). Střídal se úkoly jednodušší a složitější, méně a více náročné. Žáci řešili znalostní, dovednostní, ale i kreativní úkoly. Na velmi dobré vztahy ve třídě ukázalo to, že všichni žáci byli ihned a bez problémů zařazeni do rodin.

Negativem výuky byla rozdílná míra zapojení jednotlivých žáků. Také nebyl dodržen stanovený časový limit, především při plnění úkolu u zaměstnavatele (pracovní smlouva). Byl to úkol výrazně složitější než ostatní a předpokládaný čas na jeho řešení nestačil. Naopak úkoly na stanovišti pošta byly poměrně jednoduché. To se odrazilo v plynulosti výuky.

Ukázka této formy výuky se liší od klasické vyučovací hodiny. Princip soutěže může, ale také nemusí být využit. Zapojení žáků do výuky je, i přes určité výše uvedené výhrady, maximální a lze se domnívat, že by při frontální výuce stanovených cílů nebylo v požadované míře dosaženo. Důležitější než vyhodnocení soutěže bylo srovnání nápaditosti zpracování úkolů a následný rozbor řešení úloh.

Budoucí perspektiva

Popsaný příklad dobré praxe je využitelný ve všech školách, nevyžaduje žádné specifické potřeby, výrazně posiluje schopnost žáků pracovat ve skupinách. Jeho přínosem je, že veškerá stanoviště představují situace, se kterými se v životě setkáváme.

Kontaktní osoba

Mgr. Marie Žitná

marie.zitna@zspionyrucz

4.4 Povinné ručení

Realizátor: Mgr. Vladimíra Semeráková

Škola: Gymnázium Christiana Dopplera, Zborovská 45, Praha 5, Smíchov

Konzultant za VÚP: Mgr. Alena Hesová, RNDr. Eva Zelendová

Konzultant za odborný panel: Mgr. Jitka Strupková, doc. RNDr. Oldřich Odvárko, DrSc.

Anotace

Podle zákona č. 168/1999 Sb. může na dálnici, silnici nebo místní komunikaci provozovat vozidlo pouze ten, jehož odpovědnost za škodu způsobenou provozem tohoto vozidla je pojištěna podle tohoto zákona. Povinné ručení především představuje ochranu vozidla před případnými riziky, která jsou spojená s možností nehody na veřejných komunikacích. Díky moderním technologiím je možné povinné ručení velmi jednoduše sjednat, ale také ho i velice snadno měnit. Žáci se během výuky měli seznámit se základními pravidly a postupy při pojišťování vozidel.

Zařazení do výuky

tercie osmiletého gymnázia (8. ročník ZŠ), volitelný předmět Aplikovaná matematika

Klíčová slova

povinné ručení

Kontext

V každém ročníku víceletého Gymnázia Christiana Dopplera v Praze nalezneme alespoň jednu třídu se zaměřením na matematiku a fyziku. Učební plán těchto tříd je ve školním vzdělávacím programu upraven tak, aby disponibilní hodiny byly převážně věnovány matematice a přírodovědným předmětům. Také volitelné předměty jsou žákům nabízeny podle tohoto zaměření. Jedním z nich je i Aplikovaná matematika, která je zařazena do učebního plánu již ve třetím ročníku nižšího stupně osmiletého gymnázia.

Předkládaný příklad dobré praxe byl realizován se 17 žáky, kteří si volitelný předmět Aplikovaná matematika vybrali. Protože žáci matematicko-fyzikálních tříd mají velmi dobré znalosti ICT, probíhala většina hodin ze čtyřhodinového bloku, který byl zaměřen na finanční gramotnost, v učebně informatiky. Žáci pracovali s počítači samostatně a sami si také zvolili formální stránku požadovaného přehledu získaných informací.

Východiska

Život bez automobilu je pro současné žáky téměř nepředstavitelný. Nezáleží na tom, zda se jedná o chlapce, nebo o dívky. Rozdíl by byl možná jen ve zvolené značce a barvě auta. To, že s vlastnictvím auta souvisí i sjednání povinného ručení, si žáci velmi dobře uvědomují i díky reklamě ve sdělovacích prostředcích. Nejčastějším druhem pojištění, které v České republice uzavírá většina osob, je povinné ručení osobního automobilu. Často se stává, že děti jsou účastníkem rozhovoru rodičů, kteří zvažují klady a nevýhody jednotlivých možností sjednání povinného ručení. Na našem trhu je

větší množství těchto produktů, a proto nemusí být jednoduché se v nabídce správně orientovat.

Současní žáci jsou zvyklí informace vyhledávat i zpracovávat pomocí ICT. Práce v počítačové učebně během bloku hodin, který je věnovaný finanční gramotnosti, je tedy vítaná. Předkládaný příklad dobré praxe lze zadat i jako domácí samostatnou práci žáků.

Cíle

a) Cíl na úrovni Standardu finanční gramotnosti⁶. Žák:

- uvede nejčastější druhy pojištění a navrhne, kdy je využít
- vybere nejvýhodnější pojistný produkt s ohledem na své potřeby

b) Cíle na úrovni oborů

Očekávané výstupy vzdělávacího oboru Matematika a její aplikace. Žák:

- vyhledává, vyhodnocuje a zpracovává data
- řeší aplikační úlohy na procenta
- porovnává soubory dat

Očekávané výstupy vzdělávacího oboru Informační a komunikační technologie. Žák:

- ovládá práci s textovými a grafickými editory i tabulkovými editory a využívá vhodných aplikací
- zpracuje a prezentuje na uživatelské úrovni informace v textové a grafické formě
- při vyhledávání informací na internetu používá jednoduché a vhodné cesty
- používá informace z různých informačních zdrojů a vyhodnocuje jednoduché vztahy mezi údaji

c) Cíle na úrovni klíčových kompetencí

Cíle v oblasti kompetence k učení. Žák:

- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro použití v budoucnu

Cíle v oblasti kompetence k řešení problémů. Žák:

- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy

Cíle v oblasti kompetence komunikativní. Žák:

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu
- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje

⁶ Ačkoli se jedná o žáky základního vzdělávání (resp. nižšího stupně osmiletého gymnázia), cíle výuky byly stanoveny na úrovni Standardu finanční gramotnosti pro střední školy. Důvodem je pokročilost žáků, kteří navštěvují volitelný seminář Aplikovaná matematika.

Cíle v oblasti kompetence sociální a personální. Žák:

- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí myslí, říkají a dělají

Metodická poznámka

- ▶ *Výukový blok je ukázkou realizace heuristických metod, přičemž žáci jsou výrazně zapojeni už do zajišťování vstupních informací, které jsou potřebné k řešení.*
- ▶ *Výuka je příkladem efektivní integrace ICT, matematiky a společenských věd.*

Časový rámec

- 45 min – motivace – úvodní diskuse, specifikace osob a vozidel pomocí internetu
- 45 min – objasňování pojmů a společné vyhledávání informací na internetu
- 45 min – samostatná práce žáků – vyhledávání nejvýhodnějšího pojištění
- 45 min – prezentace výsledků
 - > 10 min – diskuze k postupu práce
 - > 30 min – posuzování a výběr nejvýhodnějších nabídek
 - > 5 min – zhodnocení práce, shrnutí

Realizace – postup a metody

Průběh popisovaného příkladu dobré praxe lze rozdělit do několika částí: příprava učitele, úvodní motivační hodina, zaměřená na objasnění základních pojmů týkajících se povinného ručení, samostatná dvouhodinová práce žáků a závěrečná hodnotící hodina s vystoupením jednotlivých žáků.

Příprava výuky

Samostatná práce žáků, která následuje po úvodní motivační diskusi, vyžaduje od vyučujícího pečlivou přípravu. Jednak je třeba stanovit, kterým pojmům mají žáci věnovat pozornost, jednak je potřeba blíže specifikovat osoby, které si budou povinné ručení týká (*Příloha 6a*). Informace od učitele jsou záměrně neúplné, aby žáci sami přišli na to, že je třeba v souvislosti s vyžadovanými vstupními parametry pojištění doplnit dalšími informacemi o jednotlivých osobách a jejich automobilu či motocyklu. V neposlední řadě musí učitel prověřit dostupnost požadovaných informací, které by měli žáci získat, na internetu.

Metodická poznámka

- ▶ *Neúplné vstupní podklady žáky motivují ke zjišťování doplňujících informací.*
- ▶ *Výuka je koncipována jako soutěž, proto je dobré v úvodu žáky seznámit s odměnou pro výherce.*

Úvodní hodina

Úvodní hodina probíhala v učebně IVT. Žáci, kteří pracovali samostatně u počítače, dostali za úkol zjistit následující informace: Co to je povinné ručení? Kdo je povinen ho uzavřít? Jaké jsou vstupní parametry? Jak se tyto údaje odrazí v ceně? Co jsou to pojistné limity? Co je to bonus a malus? Jak získat slevu? Žáci prostudovali internetové stránky několika pojišťoven, které tento produkt poskytují. Po jejich porovnání

společně s vyučující uvedené pojmy objasnili (viz *Příloha 6b*). Pro lepší pochopení pojmů bonus a malus bylo třeba zopakovat výpočty s procenty.

Metodická poznámka

- ▶ *Orientace v základních pojmech je důležitým výchozím bodem pro řešení problémů.*
- ▶ *Vzhledem k rozdílným nabídkám finančních produktů je vhodné zjišťovat informace u více pojišťoven.*

Na internetových stránkách jednotlivých pojišťoven žáci také zjistili, jaké jsou potřebné vstupní parametry pro sjednání povinného ručení, a diskutovali o jejich vlivu na výslednou cenu pojištění. V závěru hodiny žáci společně došli k závěru, že je potřeba doplnit údaje o osobách i jejich vozidlech, které obdrželi od vyučující:

- učitel, 50 let, majitel automobilu Škoda Fabia, rok výroby 2000
- hokejista, 30 let, majitel sportovního vozu, rok výroby 2009
- student, 16 let, majitel motocyklu o objemu 125 cm³, rok výroby 2000

Shodli se na následujícím upřesnění:

Majitel	Věk	Bydliště	Typ vozidla	Objem motoru	Výkon motoru	Rok výroby
Učitel	50	Praha	Škoda Fabia 1.2	1,2 l	47 kW	2000
Hokejista	30	Praha	Zonda Pagani R	7,3 l	551 kW	2009
Student	16	Praha	Honda CBR	125 cm ³	16 kW	2000

Počet pojistných událostí u učitele a studenta byl nulový, hokejista měl každý rok několikrát dopravní nehodu.

Metodická poznámka

- ▶ *Pokud se žáci sami podílejí na specifikaci osob, jejichž problém mají vyřešit, jsou více zainteresováni na hledání řešení.*

Samostatná práce žáků

Ve dvouhodinovém bloku semináře, který probíhal za týden opět v učebně informatiky, již žáci pracovali zcela samostatně. Jejich úkolem bylo najít co nejvýhodnější pojištění pro každého z výše uvedených majitelů vozidla. Způsob zpracování nebyl určen jednoznačně. Zpracovanou úlohu bylo možné odevzdat v tištěné podobě přímo vyučující nebo v elektronické podobě zaslat na její e-mailovou adresu.

Metodická poznámka

- ▶ *Dobře zformulovaná problémová situace je základem úspěchu heuristické metody.*
- ▶ *Objevování postupu i forma zpracování jsou ponechány na žácích, vyučující nechává prostor pro vlastní způsoby řešení.*
- ▶ *Řešení problémové úlohy v učebně informatiky zajišťuje žákům dostatečný přístup k informačním zdrojům.*
- ▶ *Problémovou úlohu lze také řešit za pomoci on-line aplikací pojišťoven.*
- ▶ *Možnost volby formy zápisu zjištěných informací pěstuje v žácích samostatnost a zodpovědnost.*

Ukázka části žákovského zpracování:

50letý učitel, Praha, Škoda Fabia, 10 let stará, objem motoru 1,2 l, výkon motoru 47 kW

Pojišťovatel	Pojistné	Roční (Kč)	Půl roku (Kč)	Čtvrt roku (Kč)
Slavia	35/35	1 568	784	392
ČPP SOPOROV	35/35	3 091	1 644	1 044
Kooperativa	35/54	4 556	2 278	1 139
Hasičská vzájemná pojišťovna	35/35	3 813	2 007	1 003
Triglav	50/50	4 344	2 237	1 140

Závěrečná hodnotící hodina

Závěrečná hodina čtyřhodinového bloku byla věnována prezentaci výsledků práce jednotlivých žáků. Posoudit nejuvhodnější nabídku pojištění není jednoduché vzhledem k množství dalších parametrů, které je třeba brát v úvahu (nabídka nadstandardních služeb, množstevních slev apod.). Po společné diskusi bylo stanoveno, že nejuvhodnější nabídkou bude označena nabídka s nejnižší platbou pojistného. Z důvodu zjednodušení srovnávání byla výhodnost posuzována pouze podle ceny produktu. Všichni žáci u daných tří případů (učitel, hokejista, student) uvedli zjištěné hodnoty pojistného.

Metodická poznámka

- ▶ Při řešení problémových úloh je třeba důsledně upozorňovat na skutečnosti, které jsou pro účely výuky zjednodušovány.
- ▶ Při představování zjištěných výsledků je vhodné se zaměřit nejen na výsledek a postup řešení, ale i na prezentační dovednosti žáků.
- ▶ Prezentace výsledků a diskuse o nejuvhodnější nabídce může být někdy živelná, vyučující by se proto měl ujmout role moderátora, který dbá na dodržování komunikačních a diskusních pravidel.

Výběr nejvýhodnějšího pojištění probíhal tak, že pro každý ze tří případů nabídli žáci zjištěné pojištění. Vyučující zapsala částky na tabuli a poté vybrala dva žáky s nejvýhodnější nabídkou. Ti pak prezentovali další výhody konkrétní pojišťovny a všichni ostatní pak zvolili nejlepší nabídku. Vítěz obdržel od vyučující jako cenu malý model auta nebo motocyklu.

Metodická poznámka

- ▶ *Žáci sami hodnotí, které řešení je nejvýhodnější, vyučující stojí spíše v pozadí, plní roli komentátora.*
- ▶ *Na závěr vyučující shrne správný postup řešení – jednotlivé kroky zabeční a zapíše na tabuli, aby si žáci upevnili strategii řešení.*

Využití zdroje, pomůcky a způsob jejich využití

Zcela dostačující informace lze získat na internetových stránkách jednotlivých pojišťoven. Při tvorbě závěrečného protokolu není třeba používat speciálních pomůcek.

Zkušenosti z praxe

Velkým přínosem bylo aktivní zapojení všech žáků v rámci přípravné fáze – zjišťování potřebných údajů o zvolených motorových vozidlech i zjišťování výše platby pojistného v různých pojišťovnách. Zajímavá byla i diskuse, která probíhala v závěrečné hodině. Žákům byla na konci popisovaného příkladu dobré praxe poskytnuta zpětná vazba: Vyučující slovně zhodnotila závěrečné protokoly i zapojení do diskuse a nejúspěšnější žáky odměnila.

Výběr tématu pojištění je velmi dobrou volbou. Pojištění obecně, nejen povinné ručení, uzavírají během života všichni lidé. Jeho výše může být pro rodinu podstatnou součástí finančních výdajů a je potřeba s ním počítat. Žáci na tomto konkrétním příkladu ověřili a prakticky ukázali, jak rozdílná může být částka za povinné ručení u různých pojišťoven. V daném příkladu dobré praxe se podařilo navíc propojit finanční gramotnost a matematiku s využitím ICT. Pro žáky je využití ICT v hodinách atraktivní, mohou zapojit i své nadstandardní znalosti práce s internetem. Jelikož se jednalo o skupinu čistě chlapeckou, bylo pro ně téma pojištění motorových vozidel zajímavé a díky tomu pracovali s chutí a s velmi pěknými výsledky. Upřesněním

obsahu výsledného šetření (např. stanovte vždy výši ročního a nejkratšího možného pojištění) by bylo možno výsledky lépe porovnat a hodnotit. Při závěrečné diskusi je třeba dbát na to, aby žáci respektovali stanovená pravidla, snažili se diskutovat kultivovaně, aby ke spolužákům, kteří prezentují své nabídky, měli „zasvěcené“ dotazy. Podobnou úlohu lze doporučit i jako zadání domácí samostatné práce.

Budoucí perspektiva

Popsaný příklad dobré praxe je využitelný ve všech školách, nevyžaduje žádné specifické potřeby. Podle složení žáků lze volit i jiné typy automobilů, které by byly zajímavé pro danou skupinu žáků. K tématu povinné ručení lze přistupovat i jiným způsobem. Například lze primárně vést žáky k využití on-line aplikací pro srovnávání pojišťovacích produktů (např. www.povinne-ruceni.com, www.ipojistení.cz, www.srovnavec.cz, www.ruceni.cz) a teprve následně ověřovat, zda on-line aplikace zprostředkovávají nabídky pojištění správně. Také je možné se zaměřit na jiný typ pojištění, např. na pojištění domácnosti.

Kontaktní osoba

Mgr. Vladimíra Semeráková
semerakova@gchd.cz

5. Závěrečné slovo

Úvodní slova této publikace se věnují především dluhům a podobným problémům. Pozorný čtenář metodické příručky *Finanční gramotnost ve výuce* zjistil, že účelem finančního vzdělávání na základní škole není pouze **prevence**. Cílem je také vést žáky k **aktivní a zodpovědné účasti na finančním trhu** a podněcovat **aktivní zajištění na stáří**. Finanční vzdělávání bylo prostřednictvím příkladů dobré praxe představeno jako **řešení problémů každodenního života** s cílem rozvíjet **dovednost zodpovědného finančního rozhodování**.

Protože je finanční vzdělávání v mnohém specifické, je vhodné při výuce respektovat následující **čtyři principy**:

- **princip integrace**
 - > propojovat společenskovední předměty, matematiku a ICT
- **princip názornosti**
 - > pracovat s příklady, které jsou blízké běžnému životu žáků
 - > vtáhnout žáky do výukových situací prostřednictvím hraní rolí
- **princip obecnosti**
 - > nepropagovat konkrétní produkty a služby
- **princip etiky**
 - > nepracovat s citlivými osobními údaji
 - > nastavit bezpečné prostředí pro žáky i rodiče

Cílenému budování finanční gramotnosti se Česká republika věnuje od roku 2006. Implementace této tematiky do rámcových vzdělávacích programů je pouze prvním krokem k posílení finanční gramotnosti žáků. Dalším krokem je pak začlenění finanční gramotnosti do školních vzdělávacích programů. Těžiště finančního vzdělávání ale spočívá především v odborně i metodicky kvalitní výuce. Pozornost, kterou budou školy finanční gramotnosti věnovat, může ovlivnit budoucnost nás všech.

6. Informační zdroje

Digifolio Finanční gramotnost [online]. [cit. 2011-04-14].

Dostupné z WWW: <<http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=2939>>.

Gramotnosti ve vzdělávání. Příručka pro učitele. [online]. Praha : Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2010. [cit. 2011-04-14]. ISBN 80-87000-41-0. Dostupné z WWW: <<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/02/Gramotnosti-ve-vzdělávání1.pdf>>.

KALHOUS, Z., OBST, O. *Školní didaktika.* Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.

KLÍNSKÝ, P., CHROMÁ, D. *Finanční gramotnost – úlohy a metodika* [online]. Praha : Národní ústav odborného vzdělávání, 2009. [cit. 2011-06-01]. ISBN 978-80-87063-26-2. Dostupné z WWW: <<http://www.nuov.cz/uploads/FG/Fingramotnost.pdf>>.

KLÍNSKÝ, P., CHROMÁ, D., TESAŘOVÁ, S., JANÁK, M. *Finanční gramotnost – obsah a příklady z praxe škol* [online]. Praha : Národní ústav odborného vzdělávání, 2008 [cit. 2011-06-01]. ISBN 978-80-87063-13-2. Dostupné z WWW: <http://www.nuov.cz/uploads/Financni_gramotnost_obsah_a_prikklady_z_praxe_skol.pdf>.

Národní strategie finančního vzdělávání. Aktualizované znění. [online]. Praha : Ministerstvo financí ČR, 2010. [cit. 2011-04-14]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_strategie_Financniho_vzdelavani_MF2010.pdf>.

RATHOUSKÁ GRMELOVÁ, E. A KOL. *Finanční gramotnost – Analýza zapracování finanční gramotnosti do ŠVP středních odborných škol* [online]. Praha : Národní ústav odborného vzdělávání, 2010. [cit. 2011-06-01]. ISBN 978-80-87063-32-3. Dostupné z WWW: <http://www.nuov.cz/uploads/FG/FG_web.pdf>.

Sdělení ředitelům škol v základním a středním vzdělávání o zařazení finanční gramotnosti do PISA 2012 a další doporučení. [online]. Praha : MŠMT, 2011. [cit. 2011-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/sdeleni-k-financni-gramotnosti>>.

Slabikář finanční gramotnosti. Učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti. 1. vyd. Praha : COFET, a. s., 2009. ISBN 80-254-4207-4.

Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách. [online]. Společný dokument MF, MŠMT a MPO. Praha, 2007. [cit. 2011-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>>.

VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. A KOL. *Pedagogika pro učitele.* Praha : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.

7. Seznam zkratek

ICT	Informační a komunikační technologie
IVT	Informatika a výpočetní technika
MF	Ministerstvo financí
MFF UK	Matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PedF UK	Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
PISA	Programme for International Student Assessment
RVP G	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
RVP SOV	Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
VÚP	Výzkumný ústav pedagogický v Praze
ZŠ	základní škola

Příloha 1 – Definice finanční gramotnosti⁷

Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.

Finanční gramotnost je specializovanou součástí širší ekonomické gramotnosti, která navíc zahrnuje např. schopnost zajistit si příjem, zvažovat důsledky osobních rozhodnutí na současný a budoucí příjem, orientaci na trhu pracovních příležitostí, schopnost rozhodovat o výdajích apod. Nedílnou součástí finanční gramotnosti jsou také nezbytné makroekonomické aspekty⁸ a oblast daňová⁹, a to zejména vzhledem k tomu, že se významně podílí na finančních zdrojích jednotlivců i domácností a má tedy významný vliv na peněžní toky v soukromých financích. Finanční gramotnost jako součást ekonomické gramotnosti formuje znalosti, dovednosti a hodnotové postoje, které by měl občan mít, aby se dokázal uplatnit v současné společnosti.

S finanční gramotností se dále pojí zvláště gramotnost numerická (z hlediska gramotnosti finanční se to týká především využití matematického aparátu k řešení numerických úloh se vztahem k financím), gramotnost informační (jako schopnost vyhledat, použít a vyhodnotit relevantní informace v kontextu) a gramotnost právní (jako orientace v právním systému, přehled o právech a povinnostech a také možnostech, kam se obrátit o pomoc). Rozvoj těchto gramotností je současně prostředkem k vytváření a posilování ekonomického, právního a politického myšlení občanů.

Definice finanční gramotnosti je strukturovaná. Finanční gramotnost jako správa osobních/rodinných financí zahrnuje **tři složky**: gramotnost peněžní, cenovou a rozpočtovou.

- **Peněžní gramotnost** představují kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi a dále správu nástrojů k tomu určených (např. běžný účet, platební nástroje apod.).
- **Cenovou gramotnost** představují kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci¹⁰.
- **Rozpočtovou gramotnost** představují kompetence nezbytné pro správu osobního/rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, stanovovat finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů) a zahrnuje i schopnost zvládat různě

⁷ In Národní strategie finančního vzdělávání [online]. Aktualizované znění. Praha : Ministerstvo financí ČR, 2010. [cit. 2011-04-14], s. 11-12. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_strategie_Financniho_vzdelavani_MF2010.pdf>.

⁸ Makroekonomickými aspekty je rozuměna zejména orientace v základních vztazích mezi jednotlivými sektory ekonomiky a porozumění základním makroekonomickým ukazatelům (HDP, inflace, úroková míra aj.).

⁹ Základní povědomí o daňovém systému a roli daní v rámci občanské společnosti je nutné chápat jako prvek k zajištění zodpovědného chování občanů vůči rodině, a tudíž státu.

¹⁰ Významnou složkou cenové gramotnosti je porozumění principu „ceny peněz“ v čase, rozdílu mezi nominální a reálnou úrokovou sazbou a porozumění cenám finančních nástrojů a služeb v praktické podobě poplatků a úrokových sazeb.

né životní situace z finančního hlediska. Rozpočtová gramotnost zahrnuje vedle výše popsané obecné složky také dvě složky specializované: **správu finančních aktiv** (např. vkladů, investic a pojištění) a **správu finančních závazků** (např. úvěrů nebo leasingu). To předpokládá v obou případech orientaci na trhu různě komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávat a volit ty nevhodnější s ohledem na konkrétní životní situaci.

Příloha 2 – Standardy finanční gramotnosti¹¹

1 Standard finanční gramotnosti pro základní vzdělávání

Peníze	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Obsah	Obsah
- hotovostní a bezhotovostní forma peněz	- nakládání s peněží
- způsoby placení	- tvorba ceny
- banka jako správce peněz	- inflace
Výsledky	Výsledky
- používá peníze v běžných situacích	- na příkladech ukáže vhodné využití různých nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení
- odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze	- na příkladu ukáže tvorbu ceny jako součet nákladů, zisku a DPH
	- objasní vliv nabídky a poptávky na tvorbu ceny a její změny
	- popíše vliv inflace na hodnotu peněz

Hospodaření domácnosti	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Obsah	Obsah
- rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti	- rozpočet domácnosti, typy rozpočtu, jejich odlišnosti
- nárok na reklamaci	- základní práva spotřebitelů
Výsledky	Výsledky
- na příkladu ukáže, proč není možné realizovat všechny chtěné výdaje	- sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje domácnosti, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zvaží nezbytnost jednotlivých výdajů
	- objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu
	- vysvětlí, jak se bránit v případě porušení práv spotřebitele

¹¹ In Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách [online]. Společný dokument MF, MŠMT a MPO. Praha, 2007. [cit. 2011-04-14], s. 12-14. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>>.

Finanční produkty	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Obsah	Obsah
- úspory	- služby bank, aktivní a pasivní operace
- půjčky	- produkty finančního trhu pro investování a pro získání prostředků
	- pojištění
	- úročení
Výsledky	Výsledky
- vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vrátet dluhy	- uvede příklady použití debetní a kreditní platební karty, vysvětlí jejich omezení
	- uvede a porovná nejobvyklejší způsoby nakládání s volnými prostředky (spotřeba, úspory, investice)
	- uvede a porovná nejčastější způsoby krytí deficitu (úvěry, splátkový prodej, leasing)
	- vysvětlí význam úroku placeného a přijatého
	- uvede nejčastější druhy pojištění a navrhne, kdy je využít

2 Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání

Peníze	
Obsah	Výsledky
- placení (v tuzemské i zahraniční měně)	- používá nejběžnější platební nástroje, smění peníze za použití kurzovního lístku
- tvorba ceny	- stanoví cenu jako součet nákladů, zisku a DPH
	- vysvětlí, jak se cena liší podle zákazníků, místa, období...
	- rozpozná běžné cenové triky (cena bez DPH...) a klamavé nabídky
- inflace	- vysvětlí podstatu inflace a její důsledky na příjmy obyvatelstva, vklady a úvěry, dlouhodobé finanční plánování a uvede příklady, jak se důsledkům inflace bránit

Hospodaření domácností	
Obsah	Výsledky
- rozpočet domácnosti	- rozliší pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje a na základě toho sestaví rozpočet domácnosti - navrhne, jak řešit schodkový rozpočet a jak naložit s přebytkovým rozpočtem domácnosti

Finanční produkty	
Obsah	Výsledky
- přebytek finančních prostředků	- navrhne způsoby, jak využít volné finanční prostředky (spoření, produkty se státním příspěvkem, cenné papíry, nemovitosti...) - vybere nejvýhodnější produkt pro investování volných finančních prostředků a vysvětlí proč
- nedostatek finančních prostředků	- vybere nejvýhodnější úvěrový produkt s ohledem na své potřeby a zdůvodní svou volbu - posoudí způsoby zajištění úvěru a vysvětlí, jak se vyvarovat předlužení - vysvětlí způsoby stanovení úrokových sazeb a rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN
- pojištění	- vybere nejvýhodnější pojistný produkt s ohledem na své potřeby

Práva spotřebitele	
Obsah	Výsledky
- předpisy na ochranu spotřebitele	- na příkladu vysvětlí, jak uplatňovat práva spotřebitele (při nákupu zboží a služeb včetně produktů finančního trhu)
- obsah smluv	- na příkladu ukáže možné důsledky neznalosti smlouvy včetně jejích všeobecných podmínek

Příloha 3 – Nákup auta

Pracovní list

Zadání

	nové auto Škoda Fabia (2010)	starší auto Škoda Felicia (2001)
Spotřeba benzínu na 100 km	6 litrů	15 litrů
Ujeté km za měsíc	800	800
Průměrná cena benzínu (1 litr)	35 Kč	35 Kč
Cena automobilu	290 000 Kč	40 000 Kč

Postup

	nové auto Škoda Fabia (2010)	starší auto Škoda Felicia (2001)
Spotřeba benzínu na 100 km	6 litrů	15 litrů
Ujeté km za měsíc	800	800
Průměrná cena benzínu (1 litr)	35 Kč	35 Kč
Cena automobilu	290 000 Kč	40 000 Kč
Výdaje na benzin za rok		
Výdaje za 1. rok		
Výdaje za 2. rok		
Výdaje za 3. rok		
Výdaje za 4. rok		
Výdaje za 5. rok		
Výdaje za 6. rok		
Výdaje za 7. rok		
Výdaje za 8. rok		
Výdaje za 9. rok		
Výdaje za 10. rok		

Příloha 4 – Studijní stáž v zahraničí

4 a) Studijní stáž v Německu – pracovní list

Studijní stáž v Německu

1. Vyměňte 20 000 Kč za valuty, kterými zaplatíte výdaje během stáže.

Vyberte si nejvýhodnější směnárnu nebo banku z nabídky.

směnárna/banka	měna	kurz	valuty

2. Na stáži během pobytu utratíte denně (i v den příjezdu a odjezdu) částku odpovídající 500 Kč.

Za každý pracovní den vyděláte 50 eur.

Peníze budou vyplaceny na konci stáže.

Stáž začíná v sobotu 2. 7. a končí v sobotu 30. 7. téhož roku.

výdaje za 1 den	výdaje celkem	zůstatek valut

příjem za 1 den	příjem celkem

valuty na konci stáže

3. Po návratu vyměňte valuty za koruny.

Směnárnu nebo banku vybírejte z nabídky.

směnárna/banka	měna	kurz	celkem Kč

4. Kolik korun budete mít po návratu ze stáže v hotovosti?

hotovost

4 b) Studijní stáž v USA – pracovní list

Studijní stáž v USA

1. Vyměňte 20 000 Kč za valuty, kterými zaplatíte výdaje během stáže.
Vyberte si nejvýhodnější směnárnou nebo banku z nabídky.

směnárna/banka	měna	kurz	valuty

2. Na stáži během pobytu utratíte denně (i v den příjezdu a odjezdu) částku odpovídající 500 Kč.

Za každý pracovní den vyděláte 70 dolarů.

Peníze budou vyplaceny na konci stáže.

Stáž začíná v sobotu 2. 7. a končí v sobotu 30. 7. téhož roku.

výdaje za 1 den	výdaje celkem	zůstatek valut

příjem za 1 den	příjem celkem

valuty na konci stáže

3. Po návratu vyměňte valuty za koruny.
Směnárnou nebo banku vyběrejte z nabídky.

směnárna/banka	měna	kurz	celkem Kč

4. Kolik korun budete mít po návratu ze stáže v hotovosti?

hotovost

4 c) Studijní stáž ve Velké Británii – pracovní list

Studijní stáž ve Velké Británii

1. Vyměňte 20 000 Kč za valuty, kterými zaplatíte výdaje během stáže.

Vyberte si nejvýhodnější směnárnou nebo banku z nabídky.

směnárna/banka	měna	kurz	valuty

2. Na stáži během pobytu utratíte denně (i v den příjezdu a odjezdu) částku odpovídající 500 Kč.

Za každý pracovní den vyděláte 40 liber.

Peníze budou vyplaceny na konci stáže.

Stáž začíná v sobotu 2. 7. a končí v sobotu 30. 7. téhož roku.

výdaje za 1 den	výdaje celkem	zůstatek valut

příjem za 1 den	příjem celkem

valuty na konci stáže

3. Po návratu vyměňte valuty za koruny.

Směnárnou nebo banku vybírejte z nabídky.

směnárna/banka	měna	kurz	celkem Kč

4. Kolik korun budete mít po návratu ze stáže v hotovosti?

hotovost

4 d) Kurzovní lístky

Česká spořitelna a.s.

Kurzovní lístek ze dne *1. srpna*

měna	nás.	valuta		deviza *	
		nákup	prodej	nákup	prodej
 AUD	1	17,00	17,87	17,122	17,750
 CAD	1	17,12	18,00	17,240	17,872
 DKK	1	3,19	3,36	3,216	3,334
 EUR	1	23,81	25,03	23,980	24,860
 GBP	1	27,37	28,77	27,562	28,573
 HRK	1	3,22	3,39	3,247	3,366
 HUF	100	8,83	9,29	8,896	9,223
 CHF	1	18,61	19,57	18,744	19,432
 JPY	100	20,83	21,89	20,976	21,745
 NOK	1	3,01	3,17	3,035	3,147
 PLN	1	5,90	6,20	5,943	6,161
 SEK	1	2,66	2,80	2,682	2,781
 USD	1	16,83	17,69	16,952	17,573

Československá obchodní banka a.s.

Kurzovní lístek ze dne *1. srpna*

měna	nás.	valuta		deviza *	
		nákup	prodej	nákup	prodej
 AUD	1			17,218	17,884
 CAD	1			17,321	17,991
 DKK	1	3,20	3,34	3,209	3,333
 EUR	1	23,88	24,90	23,931	24,857
 GBP	1	27,52	28,76	27,575	28,701
 HRK	1			3,241	3,367
 HUF	100			8,881	9,243
 CHF	1	18,62	19,42	18,659	19,381
 JPY	100			20,963	21,819
 NOK	1	3,03	3,17	3,038	3,156
 PLN	1			5,924	6,166
 SEK	1	2,67	2,79	2,679	2,783
 USD	1	16,95	17,71	16,984	17,678

EXCHANGE s.r.o.

Kurzovní lístek platný od 1. srpna

měna	nás.	valuta		valuta VIP *		deviza **	
		nákup	prodej	nákup	prodej	nákup	prodej
USD	1	17,00	17,55	17,25	17,45	17,250	17,370
EUR	1	24,00	24,60	24,30	24,50	24,380	24,500
GBP	1	27,80	28,40	28,00	28,30	27,920	28,080
CHF	1	18,60	19,20	18,80	19,10	18,900	19,040
JPY	100	21,00	21,70	21,20	21,60	21,210	21,410
DKK	1	3,23	3,30	3,25	3,29	3,257	3,287
NOK	1	3,05	3,12	3,07	3,11	3,080	3,110
SEK	1	2,69	2,76	2,71	2,75	2,716	2,746
CAD	1	17,30	17,90	17,50	17,80	17,630	17,780
AUD	1	17,20	17,80	17,40	17,70	17,520	17,670
PLN	1	5,95	6,25	6,00	6,15		
HUF	100	8,85	9,25	8,95	9,15		
HRK	1	3,20	3,40	3,25	3,35		

Komerční banka

Kurzovní lístek ze dne 1. srpna

měna	nás.	valuta		deviza *	
		nákup	prodej	nákup	prodej
AUD	1	17,03	17,87	17,118	17,781
CAD	1	17,10	18,00	17,244	17,912
DKK	1	3,19	3,35	3,213	3,337
EUR	1	23,83	25,01	23,957	24,885
GBP	1	27,41	28,75	27,546	28,613
HUF	100			8,888	9,232
CHF	1	18,59	19,51	18,693	19,417
JPY	100	20,64	21,99	20,828	21,852
NOK	1	3,01	3,16	3,027	3,144
PLN	1	5,91	6,20	5,940	6,170
SEK	1	2,66	2,79	2,677	2,781
USD	1	16,84	17,71	16,945	17,602

GE Money Bank

Kurzovní lístek ze dne *1. srpna*

měna	nás.	valuta		deviza *	
		nákup	prodej	nákup	prodej
AUD	1			17,018	17,802
CAD	1			17,175	17,965
DKK	1			3,205	3,351
EUR	1	23,81	25,09	23,968	24,922
GBP	1	27,32	29,02	27,535	28,803
CHF	1	18,54	19,52	18,606	19,462
JPY	100			20,748	21,704
NOK	1			3,023	3,161
PLN	1			5,923	6,197
SEK	1			2,677	2,801
USD	1	16,75	17,65	16,796	17,604

Raiffeisen Bank

Kurzovní lístek ze dne *1. srpna*

měna	nás.	valuta		deviza *	
		nákup	prodej	nákup	prodej
AUD	1	16,75	18,05	17,138	17,748
CAD	1	16,85	18,17	17,247	17,861
DKK	1	3,14	3,39	3,217	3,331
EUR	1	23,56	25,15	23,987	24,841
GBP	1	27,23	28,92	27,583	28,565
HRK	1	3,11	3,41	3,248	3,364
HUF	100	8,61	9,34	8,884	9,247
CHF	1	18,53	19,67	18,767	19,435
JPY	100	20,50	22,10	20,979	21,727
NOK	1	2,97	3,20	3,036	3,144
PLN	1	5,75	6,23	5,947	6,159
SEK	1	2,62	2,83	2,682	2,778
USD	1	16,75	17,78	16,964	17,568

Příloha 5 – Peníze v rodině

5 a) Soutěžní formulář

RODINA:	
----------------	--

ČLENOVÉ RODINY:	
------------------------	--

POŘADÍ	STANOVIŠTĚ		TRESTNÉ BODY
1.	BANKA	TESTOVÉ OTÁZKY	
2.	POŠTA	A) POŠTOVNÍ POUKÁZKA C	
		B) BANKOVKA	
		ČAS:	
3.	ZAMĚSTNAVATEL	A) PRACOVNÍ SMLOUVA B) VÝPOČET ČISTÉ MZDY	
4.	OBCHOD		
5.	DOMÁCNOST	1. rozdělení 2. odpověď	
	BODY CELKEM		

5 b) Banka – testové otázky

1. Co patří mezi ochranné prvky bankovek?

- a) hlubotisk, okénkový proužek
- b) vodoznak, okénkový proužek
- c) vodotisk, plastický obrazec

2. Co je úrokovací období?

- a) období (zpravidla na konci roku), kdy jsou vyměřovány úroky
- b) období života člověka, kdy mu není poskytována bezúročná půjčka
- c) období, za které se vypočítává úrok

3. Jaké jsou formy peněz?

- a) mince a bankovky
- b) valuty a spořicí účet
- c) devizy a úvěrový účet

4. Jaké jsou znaky spotřebitelského úvěru?

- a) lze ho použít pouze při velikonočních nákupech
- b) ručí pouze jeden ručitel
- c) je dostupný, ale hodně drahý

5. V bance si půjčíte na jeden rok 100 000 Kč. Abyste půjčku zcela splatili, musíte celý rok splácet 10 000 Kč měsíčně. Jaká byla roční úroková míra této půjčky?

- a) 10 %
- b) 20 %
- c) 15 %

6. Která z uvedených skutečností je podmínkou pro bezhotovostní placení?

- a) potvrzení o příjmu
- b) doložení bezúhonnosti
- c) existence účtu u banky

7. Co není ochranným prvkem bankovky?

- a) mikrotext
- b) vodoznak
- c) plastický obrazec

8. Co znamená zúročení peněz uložených v bance?

- a) za nějakou dobu získám více peněz, než jsem do banky vložil
- b) banka poskytne peníze dalším klientům na úrokovaný úvěr
- c) za uložené peníze musíte bance zaplatit úrok

9. Co je obligace?

- a) úvěrový cenný papír
- b) úvěrový cenný papír na auto
- c) úvěrový cenný papír na nemovitost

10. Co znamená inflace?

- a) klesání cen
- b) všeobecný růst cen
- c) ceny se nemění

11. Kdo vydává dluhopisy?

- a) akciové společnosti
- b) ten, kdo má zvláštní oprávnění k vydávání dluhopisů
- c) stát, podniky, obce a banky

12. V bance si uložíte na jeden rok 50 000 Kč s ročním úrokem 3 %. Kolik peněz budete mít na konci roku po připsání úroků?

- a) 50 000 Kč
- b) 51 500 Kč
- c) 55 000 Kč

13. K jakému účelu slouží banky?

- a) úschova a správa peněz
- b) zaměstnávají pracovníky
- c) k nákupu

Správné řešení: 1b, 2c, 3a, 4c, 5b, 6c, 7c, 8a, 9a, 10b, 11c, 12b, 13a

5 c) Pošta

a) Na základě níže uvedených údajů vyplň poštovní poukázku C.

Paní Jana Kozáková, bydlíště Pionýrů 543, 783 91 Uničov, chce zaslat poštovní poukázkou částku 3 500 Kč panu Jiřímu Novákovi, bydlíště Komenského 57, 130 00 Praha 3.

Poštovní poukázka C Podací lístek		Poštovní poukázka C	
<div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div>		<div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div>	
<p>Česká pošta, s.p. IČ 47114983</p> <p>ČESKÁ POŠTA</p>		<p>Částka Kč h </p> <p>Tr. kód 1 1 7</p> <p>☐ Lhůta pro výplatu ☐ Nevyplácej před </p> <p>☐ Do vlastních rukou výhradně jen adresáta ☐ Dodejka ☐ Poznámky</p> <p>☐ Do vlastních rukou</p> <p>Povinně musí být vyplněny údaje částka Kč, adresa adresáta a odesílatele.</p> <p>PSČ adresáta musí být uvedeno v předtisknutém rámečku.</p> <p>Další pokyny pro vyplnění jsou uvedeny na zadní straně.</p>	
<p>cena podací znaky</p> <p style="text-align: right;">Kč h</p>		<p>podací znaky</p>	
<p>Slovy</p>		<div style="border: 2px solid red; padding: 5px;"> <p>Adresát</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>PSČ </p> </div>	
<p>Adresát</p> <p style="text-align: right;">Kč h</p>		<div style="border: 2px solid red; padding: 5px;"> <p>Odesílatel</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>PSČ </p> </div>	
<p>Odesílatel</p>		<p>Zpráva pro adresáta</p> <div style="border: 1px solid black; width: 100%; height: 20px;"></div>	
		117+	

b) Slož v co nejkratším čase rozstříhanou bankovku.

5 d) Zaměstnavatel

a) V pracovní smlouvě je pět zásadních nedostatků. Označ je!

PRACOVNÍ SMLOUVA

Zaměstnavatel: CERAMOS, a. s.
se sídlem: Lipová 2557, 779 00 Olomouc
IČ: 12 56 81 22
zastoupený panem Josefem Svobodou, vedoucím personálního oddělení
a

Zaměstnanec: František Kučera
bytem trvale: Zahradní 21, 783 91 Uničov

Uzavírají níže uvedeného dne tuto **pracovní smlouvu**:

I.

Vznik pracovního poměru

1. Zaměstnanec nastoupí do práce dne 1. 7. 2010. Tento den je dnem vzniku pracovního poměru mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem.
2. Pracovní poměr se sjednává na dobu určitou od 1. 7. 2010 do 31. 7. 2010.
3. Zaměstnanec a zaměstnavatel se dohodli na zkušební době, a to šestiměsíční, počítané ode dne nástupu do práce.

II.

Druh práce

1. Zaměstnanec bude pracovat na pracovní pozici prodavač.

III.

Mzdové podmínky

1. Zaměstnanci za vykonanou práci náleží mzda ve výši 50 Kč (slovy padesát korun českých) za každou jednu (1) hodinu vykonané práce.
2. Hrubá mzda podle této smlouvy – snižená o daň z příjmu fyzických osob, o pojistné na sociální zabezpečení, o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné veřejného zdravotního pojištění a o jiné platby ve smyslu § 121 zákoníku práce.
3. Mzda za řádně vykonanou práci pro zaměstnavatele bude zaměstnavatelem vyplácena nejpozději do 15. dne následujícího měsíce na bankovní účet zaměstnance.

IV.

Pracovní doba

1. Pracovní doba je stanovena v rozsahu 45 hodin týdně.
2. Zaměstnanec bude vykonávat pro zaměstnavatele práci ve dnech pondělí až pátek od 9:00 do 18:00.
3. Dovolena za kalendářní rok činí 3 týdny.

Řešení: I 3 – šestiměsíční zkušební doba, IV 1 – pracovní doba 45 hodin týdně, IV 2 – pracovní doba od 9:00 do 18:00 bez přestávk, IV 3 – dovolená 3 týdny, není uvedeno místo výkonu práce

b) výpočet čisté mzdy

Úkol:

Zaměstnanec má hrubý příjem 25 000 Kč měsíčně. Urči výše čisté mzdy za předpokladu zjištění těchto položek:

1. sociální pojistné zaměstnance
2. zdravotní pojistné zaměstnance
3. daň zálohová.

5 e) Obchod

Jste čtyřčlenná rodina (rodiče a dvě děti ve věku 10 a 15 let), která se vrátila z dovolené. Máte hotovost pouze 350 Kč a potřebujete pro rodinu připravit snídani, oběd a večeři. V domácnosti máte koření, sůl, cukr, hořčici, 1 kg strouhanky, 1 kg hladké mouky, 1 kg těstovin a 1 ks vepřové konzervy.

Jaké potraviny a v jakém množství z níže uvedené nabídky obchodu nakoupíte? Musíte dodržet 3 stanovené podmínky:

- připravit pro rodinu snídani, oběd a večeři
- dodržet principy zdravého stravování
- nepřekročit limit nákupu v hodnotě 350 Kč

Druh zboží	cena v Kč	množství
jogurt Florian	10,50	1 ks
mražený špenát	17,20	450 g
bramborové hranolky	28,00	750 g
tatarská omáčka	56,20	440 ml
ochucené mléko	19,90	0,5 l
sýr Hermelín přírodní	24,90	120 g
sýr plátkový	19,00	10 dkg
rozpuštná káva	169,00	200 g
krabicové mléko 1,5 % tuku	15,90	1 l
sirup	24,20	700 g
chléb	22,00	1 700 g
umělý tuk Flora	35,90	400 g
máslo	18,00	300 g
kuřecí párky	21,50	250 g
rajčata	23,00	1 kg
okurky (salátové)	19,00	1 kg
rohlík máslový	1,50	1 ks
sardinky	18,00	250 g
kuřecí řízky	120,00	1 kg
čaj porcovaný	22,00	1 balení (20 ks)
olej	25,00	1 l
kečup	16,00	440 ml
vajíčka	20,00	10 ks

5 f) Domácnost

Rodinu Dlouhých tvoří pan Dlouhý, paní Dlouhá, jejich syn a matka paní Dlouhé. Rodina musí nutně koupit pračku za 10 600 Kč. **Zjistí, zda si na základě měsíčního hospodaření celé rodiny budou moci tuto pračku zakoupit?**

Jednotlivé položky rozděl na osobní příjmy a osobní výdaje.

Čistá mzda p. Dlouhého 20 000 Kč; nájemné 9 000 Kč; provoz domácnosti 3 000 Kč; starobní důchod babičky 8 400 Kč; čistá mzda paní Dlouhé 10 000 Kč; doprava a provoz auta 2 000 Kč; jídlo 9 000 Kč; přijaté úroky a dividendy 2 000 Kč; oblečení 3 000 Kč; zábava 2 000 Kč; příjmy z cenných papírů 10 000 Kč; splátka úvěru 3 000 Kč; splátka leasingu 6 000 Kč; stavební spoření 3 000 Kč.

6 a) Zadání samostatné práce žáků

Otázky vedoucí ke sjednocení základních pojmů:

- Co to je povinné ručení?
- Kdo je povinen ho uzavřít?
- Jaké jsou vstupní parametry?
- Jak se tyto údaje odrazí v ceně?
- Co jsou to pojistné limity?
- Co je to bonus a co je malus?
- Jak získat slevu?

Stručná charakteristika osoby, která uzavírá povinné ručení, a jejího dopravního prostředku:

- 1) učitel, 50 let, majitel automobilu Škoda Fabia, rok výroby 2000
- 2) hokejista, 30 let, majitel sportovního vozu, rok výroby 2009
- 3) student, 16 let, majitel motocyklu o objemu 125 cm³, rok výroby 2000

6 b) Slovníček základních pojmů

Povinné ručení

Typ pojištění, které nahrazuje zákonné pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla. Chrání pojištěného před možným nepříznivým finančním dopadem nároků poškozeného v případě škody způsobené provozem vozidla.

Pojistná smlouva

Smlouva, kterou je povinen uzavřít vlastník, spoluvlastník nebo řidič motorového vozidla.

Pojistný limit (limit plnění)

Nejvyšší hranice plnění pojišťovny z jedné škodné události. To znamená, jakou maximální částku pojišťovna v případě pojistné události zaplatí. Dohodnutý limit je vždy uveden v pojistné smlouvě zvláště pro škodu na zdraví, zvláště úhrnně pro věcnou škodu a ušlý zisk a zvláště pro náklady spojené s právním zastoupením.

Bonus

Sleva na pojistném za jízdu bez nehody. Bonus se počítá vždy za uplynulých 12 měsíců a u jednotlivých pojišťoven se liší procentuálně, tzn., že za 12 měsíců může klient obdržet bonus ve výši 5–10 %.

Malus

Přirážky za škodní průběh klienta.

Mezi základní parametry, které určují výslednou cenu povinného ručení, patří:

Výkon motoru (vyšší výkon v kW značí obvykle vyšší cenu pojištěného); objem válců; hmotnost vozidla; rok výroby motorového vozidla a druh (například osobní, nákladní atd.). Dalšími faktory, které mohou ovlivnit cenu pojištění, jsou věk a místo bydliště provozovatele nebo řidiče vozidla, stejně jako kvalita řidiče. Kvalita a spolehlivost řidiče jsou obvykle vyjadřovány prostřednictvím tzv. „bezeškodného průběhu“ (délka řízení bez nehod a škodných událostí). Některé pojišťovny zohledňují v pojištění také pohlaví nebo povolání řidiče (lékař, dobrovolný hasič).

www.nuv.cz

www.rvp.cz

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

**NÁRODNÍ ÚSTAV
PRO VZDĚLÁVÁNÍ
divize VÚP**